

Nyhetsbrev för överförmyndare våren 2022

Hej,

Det är en hektisk tid för många av oss som arbetar med överförmyndarfrågor. Årsräkningar ska granskas parallellt med att många verksamheter har börjat förbereda sig för ensamkommande barn på flykt från kriget i Ukraina. På SKR:s hemsida finns blandade frågor och svar och vi har uppdaterat webbutbildningen för god man för ensamkommande barn.

Vi har därutöver fått besked om att det verkar inte bli verklighet av Ställföreträdarutredningens förslag under denna mandatperiod.

Nyhetsbrevet innehåller som vanligt lite blandade rättsfall, kommande kurser/seminarium och därutöver lite extra många tips i slutet av detta nyhetsbrev. Vi hoppas att vårt nyhetsbrev samt kommande webbsändning "Aktuellt för överförmyndare" 27/4 är till nytta för Er med intresse för överförmyndarfrågor.

Rättsfall och domar

Generellt kan sägas att flera mål som har avgjorts i hovrätterna de senaste månaderna fastställer såväl gällande lag som etablerade principer;

- Ett godmanskap kan inte anordnas om den enskilde inte samtycker till godmanskapet och personen kan samtycka
- Sammanträde ska hållas i domstol om en part så begär
- Godmanskap ska upphöra när samtycke återkallas/saknas

Interimistiskt förvalterskap nödvändigt för att skydda den enskilde

Den enskilde överklagade tingsrättens interimistiska beslut att anordna förvalterskap. Överförmyndaren anförde vid hovrätten att den enskilde riskerar att rasera sin ekonomi genom att bland annat kontinuerligt ingå ofördelaktiga avtal, handla okontrollerat på internet och i butiker samt ta ofördelaktiga lån. Därutöver har inte samarbetet fungerat med den gode mannen gällande den enskildes ekonomi varmed förvalterskap nödgas.

Hovrätten gjorde ingen annan bedömning än tingsrätten varmed det interimistiska förvaltarens bestod.

Hovrätten för övre Norrland, mål nr ÖÄ 1035-21, meddelad 2021-12-23.

Godmanskapet begränsades på den gode mannens begäran

Tingsrätten anordnade ett så kallat fullt godmanskap för den enskilde. Den förordnade gode mannen överklagade tingsrättens beslut och anförde att det blivit fel vid ansökan, att behovet endast avsåg att bevaka den enskildes rätt vid försäljning av hans bostad samt att övriga delar var obehövlige. I övrigt kunde ställföreträdaren vara den enskilde behjälplig i sin roll som maka till den enskilde med att betala räkningar med mera. Hovrätten bedömde att tingsrättens beslut skulle ändras så att godmanskapet endast ska avse den enskildes rätt vid försäljning av hans bostadsrätt.

Hovrätten för nedre Norrland, mål nr ÖÄ 1571-21, meddelad 2022-01-24.

Endast i vissa situationer är en förordnad ställföreträdare behörig att ansöka om äktenskapsskillnad

Högsta domstolen har tidigare avgjort två andra mål kring en förordnad ställföreträdarens behörighet att ansöka om äktenskapsskillnad för den enskilde, se tidigare nyhetsbrev samt mål nr T 695-20 och mål nr T 3563-20. Precis före årsskiftet har ytterligare ett mål om en ställföreträdarens behörighet att ansöka om äktenskapsskillnad men till skillnad från de tidigare avgörandena som avsåg påstådd ekonomisk skada så avser det nyare avgörandet skada av icke ekonomisk karaktär såsom om make/maka hindrat att den enskilde fått adekvat vård eller utsatt hen för andra risker. I nu aktuellt mål kommer Högsta domstolen fram till att förvaltaren inte är behörig att ansöka om äktenskapsskillnad.

”Med skada för den make som har förvaltare ska i detta sammanhang förstås att antingen makens hälsa eller ekonomi far illa. Det kan vara fråga om att en skada redan har inträffat eller att det finns en påtaglig risk för en skada. Det är dock inte tillräckligt att den andre maken har agerat eller kan befaras agera på ett sätt som i något avseende inte har varit till makens bästa. Det avgörande för frågan om förvaltaren ska anses ha behörighet att ansöka om äktenskapsskillnad är om skador kan förhindras genom äktenskapsskillnaden.”

I det enskilda fallet bedömer högsta domstolen att det saknas tillräcklig grund för att förvaltaren ska ha behörighet att ansöka om äktenskapsskillnad.

Högsta domstolen gör i detta mål dock en annan, något oväntad utveckling.

”När den enskilde saknar förmåga att uttrycka sin mening i sådana frågor är det förvaltaren ensam som bestämmer om vård är nödvändig och, om så bedöms vara fallet, beslutar om inriktningen av vården tillsammans med vårdansvariga”

Detta oväntade tillägg som inte fanns med i vad som domstolen ursprungligen skulle pröva, kan troligtvis tolkas såsom en ändring i praxis gällande förordnade ställföreträdarens behörighet avseende hälso- och sjukvård.

Högsta domstolen, mål nr T 2508-20, meddelad 2021-12-28.

En god man har inte alltid det fulla ansvaret att ombesörja bostad för sin huvudman

Den gode mannen ansökte om såväl akut boende som bistånd till bostad åt sin huvudman. Socialnämnden beviljade några dagars akut tillfälligt boende men menade i övrigt att det var den enskilde och hans gode man som ansvarade för att söka bostad i den egna kommunen och på andra orter. Även om den enskilde var hemlös så menade Förvaltningsrätten att den enskildes behov av bostad skulle ombesörjas av den gode mannen och inte av socialnämnden.

Kammarrätten konstaterade inledningsvis att särskilda omständigheter föreligger i aktuellt fall. Av domskälen framgår att en god man förvisso ska vara sin huvudman behjälplig men att ställföreträdare inte själv ska vara den som utför praktiska arbetsuppgifter. Att avhjälpa den enskildes behov av bostad ligger således inte bara på den förordnade ställföreträdaren utan även socialnämnden har ett ansvar. Kammarrätten menar att socialnämndens tolkning av en god mans ansvar och uppdrag är för långtgående.

Kammarrätten i Göteborg, mål nr 4664-21, meddelad 2022-01-03.

Det är till förvaltaren som ekonomiska krav ska riktas för att preskription inte ska inträda

Kronofogden hade meddelat ett utslag i ett mål om betalningsföreläggande och därefter skedde någon avbetalning från den enskilde innan betalningar uteblev och Kronofogden återredovisade ärendet. Ett inkassoföretag övertog fordran och kravbrev skickades till den enskildes folkbokföringsadress. Den enskilde hade dock förvaltare som inte fick ta del av framställda krav under aktuell period. När så inkassoföretaget ansökte om verkställighet invände förvaltaren att fordran var preskriberad.

Högsta domstolen konstaterar att ”en gäldenär som har förvaltare inte är behörig att personligen ta emot ett krav eller en erinran enligt 5 § 2 st

preskriptionslagen avseende en skuld som omfattas av förvaltarens uppdrag”.

Att skulden var preskriberad utgör således hinder mot verkställighet. Högsta domstolen, mål nr ÖÄ 5888-20, meddelad 2022-03-10.

Förvaltarskap nödvändigt när den enskilde har behov men endast samtycker till en specifik men mindre lämplig ställföreträdare

Såväl tingsrätt som hovrätt bedömde att den enskilde är i behov av ställföreträdare. Det framkommer därutöver att den person som tidigare skött den enskildes ekonomi inte har hanterat saker på ett korrekt sätt, att det föreligger konflikter med anhöriga samt att den enda person som den enskilde samtycker till ska kunna vara god man, inte bedöms som lämplig. Då det framkommit flera olika omständigheter kring den föreslagna gode mannens olämplighet och att den enskilde endast samtycker till densamma som god man nödgas det därmed förvaltarskap.

Göta hovrätt, mål nr ÖÄ 4279-21, meddelad 2022-03-08.

Godmanskap upphörde då beständigt samtycke ter sig saknas och den enskilde förhindrade den gode mannen att utföra uppdraget

Överförmyndaren ansökte om att godmanskapet skulle upphöra då den enskilde inte varaktigt samtyckte till godmanskapet och att hjälpbehovet kunde tillgodoses på ett mindre ingripande sätt. Trots byte av ställföreträdare har inte godmanskapet fungerat. Den enskilde har fortsatt skuldsätta sig, försett sina bankkonton med spärr mot den gode mannen och i övrigt inte samarbetat med den gode mannen. Hovrätten menar att det utifrån denna situation inte finns ett reellt samtycke till godmanskapet.

Hovrätten för västra Sverige, mål nr ÖÄ 6953-21, meddelad 2022-02-24.

Förvaltarskap istället för godmanskap när ersättning går direkt till spelande framför hyra och arvode till ställföreträdare

Tingsrätten anordnade ett godmanskap enl. 11 kap. 4 § FB för en person. Överförmyndaren överklagade tingsrättens beslut och anförde att förvaltarskap nödgas alternativt att godmanskapet skulle upphävas.

Hovrätten konstaterar att den medicinska bedömningen i målet bedömer att den enskilde är ur stånd att vårda sin egendom på grund av sjukdom. Den förordnade gode mannen har beskrivit att den enskilde spenderar sina pengar på spel så att hyror förblir obetalade och andra räkningar samt arvode till god man inte kan betalas. Den enskilde har i hovrätten givit

uttryck för att det inte finns något hinder mot att spendera inkomna pengar som finns på bankkontot. Upprättade avbetalningsplaner har inte följts och överförmyndaren har upplyst rätten om att den enskilde har cirka en halv miljon i skulder. Sammantaget bedömer hovrätten att godmanskapet inte har fungerat och att endast förvaltarskap korresponderar med den enskildes hjälpbehov.

Hovrätten för västra Sverige, mål nr ÖÄ 1261-22, meddelad 2022-03-31.

Moms ska inte utgå på arvode till ställföreträdare

Den förordnade ställföreträdaren, anställd via ett företag, yrkade att moms skulle utgå utöver fastställda arvode. Tingsrätten beslutade att moms skulle utgå.

Hovrätten bedömer dock att förvaltaruppdragets karaktär samt förutsättningar för uppdraget utgör sådana tjänster likt social omsorg som är undantagen skatteplikt enligt 3 kap. 4 § ML. Då det inte finns någon skyldighet för förvaltaren att betala mervärdesskatt på sitt arvode så ska inte heller ersättning för detsamma utgå. Ingen moms ska utgå.

Hovrätten för nedre Norrland, mål nr ÖÄ 1601-20, meddelad 2022-03-30.

Kommentar: Hovrätten har ganska omfattande domskäl för den som vill göra en djupdykning i resonemanget.

Skärpande föreskrifter kvarstår. Tillräckligt att förälder inte bor tillsammans med barnet för att barnpension och efterlevandestöd ska tryggas

Överförmyndaren beslutade om så kallade skärpande föreskrifter enligt 13 kap. 19 § FB efter en anmälan från socialnämnden. Det framkom att barnet var placerat i ett familjehem och att såväl barnpension som efterlevandestöd inte kom barnet till del. Överförmyndaren meddelande utbetalaren att aktuella ersättningar skulle sättas in på ett överförmyndarspärtrat konto.

Föräldern överklagade till tingsrätten. Tingsrätten skriver i sina domskäl; ”Det framgår att X inte bor tillsammans med barnet. X har därmed inte att stå för barnets levnadsomkostnader, som barnpension och efterlevandestöd är avsedda att användas till. Tingsrätten anser att dessa förhållanden är tillräckliga för att det ska anses föreligga särskild anledning att trygga barnets förvaltning”

Hovrätten meddelade inte prövningstillstånd.

Hovrätten för övre Norrland, mål nr ÖÄ89-22, meddelad 2022-02-25.
Luleå tingsrätt, mål nr Ä 3188-21, meddelad 2022-01-03.

JK riktar kritik mot Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och en tingsrätt för underlåtenhet att informera förvaltare om att huvudmannen var misstänkt för brott

Förvaltaren anmälde till JK att varken Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten eller Helsingborgs tingsrätt kontaktat förvaltaren trots att den enskilde själv fått tagit ställning till skadeståndsanspråk i ett brottmål vilket ter sig märkligt när den enskilde inte har befogenhet att ingå avtal på egen hand.

Av JK:s remissförfarande framkommer att Polismyndigheten saknat rutiner kring att kontakta ställföreträdare och att den enskilde själv har framfört önskemål om att förvaltaren skulle kontaktas.

Åklagarmyndigheten anför i sitt remissvar att det saknas ett enkelt sätt för de rättsvårdande myndigheterna att ta reda på om en person är ställd under förvaltarskap.

JK konstaterar att i den mån ett enskilt anspråk faller inom en förvaltares uppdrag så måste förvaltaren också ha en möjlighet att företräda den enskilde.

Justitiekanslerns beslut, 2020/7371, meddelad 2022-03-07.

En tidigare god man och förvaltare dömd för trolöshet m.m. mot huvudman

Den enskilde har under åren 2012 till 2019 missbrukat sin ställning som god man respektive förvaltare. Hen har ändrat i kontoutdrag och årsbesked, förfalskat olika underlag och på olika sätt försökt dölja sammanlagt 294 felaktiga transaktioner. 233 384 kronor ska utgå i skadestånd till de 4 huvudmännen.

Påföljden fastställdes av hovrätten till fängelse i 1 år och 6 månader.

Hovrätten för övre Norrland, mål nr B 532-21 meddelad 2022-03-21.

En enskild med förvaltare är inte behörig att ändra sin folkbokföring

Den enskilde lämnade in en flyttanmälan varmed Skatteverket beslutade att folkbokföra den enskilde på den fastighet och den adress som den enskilde angivit.

Förvaltaren överklagade Skatteverkets beslut och i samband med detta yrkade Skatteverket att målet skulle visas åter till verket för kompletterande handläggning då det tidigare, enligt Skatteverket, var okänt att den enskilde

har en förvaltare. Skatteverket bedömer dock att den enskilde inte kan göra en flyttanmälan själv vid förvaltarskap.

Förvaltningsrätten i Stockholm, mål nr 1772-22 meddelad 2022-01-31.

Övrigt

Ställföreträdarutredningen verkar inte bli verklighet i närtid

SKR har flera gånger sedan förra hösten ställt frågor om status kring de föreslagna ändringarna som var ute på remiss förra sommaren och hösten. Justitiedepartementet har du kommit med tråkigt besked;

” Ställföreträdarutredningen överlämnade betänkandet Gode män och förvaltare – en översyn (SOU 2021:36) i maj 2021. Betänkandet har remitterats och remisstiden gick ut i oktober 2021. Ett stort antal remissinstanser har lämnat synpunkter på de många olika förslagen. Samtliga förslag, däribland förslaget om att införa ett nationellt ställföreträdaregister, behöver därför nu analyseras noga och därefter kommer regeringen ta ställning till vilka förändringar i lagstiftningen som bör genomföras. Detta kommer att bli en fråga för nästa mandatperiod. Det finns i nuläget ingen tidsplan som vi kan dela med oss av.”

Ställföreträdare för ensamkommande barn från Ukraina

I skrivande stund har det kommit cirka 500 ensamkommande barn från Ukraina. Då lag om god man för ensamkommande barn inte är helt anpassad utifrån massflyktsdirektivet så har SKR gjort en tolkning kring hur dessa ensamkommande barn, som inte ansöker om asyl, kan få en ställföreträdare.

Information i form av frågor och svar kring ställföreträdare för barn från Ukraina finns på SKR:s webbplats.¹

Uppdaterad webbutbildning för gode män till ensamkommande barn

SKR har tillsammans med andra aktörer tagit fram en uppskattad webbutbildning riktad till gode män för ensamkommande barn. Webbutbildningen har fått en snabb uppdatering även om vissa detaljer inte stämmer helt med ensamkommande barn från Ukraina då dessa sällan söker asyl. Länk till webbutbildningen finns under länksammanställning: Tips – podd, utbildningar och kurser m.m.

¹ [Frågor och svar kring ställföreträdare för barn från Ukraina](https://skr.se/skr/krigetiukraina/stallforetradareforbarnutanvardnadshavare.62177.html)
(<https://skr.se/skr/krigetiukraina/stallforetradareforbarnutanvardnadshavare.62177.html>)

Ändringar behövs i föräldralken kopplat till personlig assistans

SKR har uppmärksammat Socialdepartementet, Justitiedepartementet och Socialstyrelsen på att ändringar behövs i såväl lagstiftning som vägledning för att undvika uppenbara intressekonflikter mellan ställföreträdare, förälder och personlig assistent.

Läs skrivelsen på SKR:s webbplats.²

Ny överenskommelse mellan Kronofogden och SKR gällande utbetalning till omyndiga barn

Sedan tidigare finns det en överenskommelse mellan Brottsoffermyndigheten och SKR till syfte att skydda barns medel när de utsatts för brott och ersättning ska utbetalas. Efter dialog med Kronofogden har motsvarande överenskommelse utarbetats i syfte att de ersättningar/skadestånd som Kronofogden utbetalar enkom ska komma barnet till del.

Läs mer om överenskommelsen på SKR:s webbplats.³

Tips: Godmanspodden

RFS har inom ramen för sitt projekt ”Rätt att delta – med stöd av en ställföreträdare” tagit fram Godmanspodden. länk till podden under länksammanställning: Tips – podd, utbildningar och kurser m.m.

Tips: Kostnadsfri webbutbildning kring överskuldsättning

Kronofogden har tagit fram en ny kostnadsfri webbutbildning kring överskuldsättning – dela din kunskap.

”Vi behöver bli fler som pratar om pengar och ekonomi. Dela din kunskap är en utbildning som ger dig både ökade kunskaper om överskuldsättning och praktiska verktyg. Målgruppen för utbildningen är du som jobbar med att stötta och hjälpa människor som har eller riskerar att få ekonomiska problem. Du genomför den i din egen takt - när det passar dig.”

Länk till information om utbildningen under länksammanställning: Tips – podd, utbildningar och kurser m.m.)

² [Skrivelse om ändring i föräldralken med kopplingar till personlig assistans.](https://skr.se/skr/ekonomijuridik/juridik/nyhetsarkivjuridik/arkivjuridik/andringarbehovsi foraldrabalkenkopplattillpersonligassistans.61478.html)

(<https://skr.se/skr/ekonomijuridik/juridik/nyhetsarkivjuridik/arkivjuridik/andringarbehovsi foraldrabalkenkopplattillpersonligassistans.61478.html>)

³ [Överenskommelse om utbetalningar till omyndiga barn.](https://skr.se/skr/ekonomijuridik/juridik/nyhetsarkivjuridik/arkivjuridik/nyoverenskomme lsemellankronofogdenochskromutbetalningtillomyndigabarn.63013.html)

(<https://skr.se/skr/ekonomijuridik/juridik/nyhetsarkivjuridik/arkivjuridik/nyoverenskomme lsemellankronofogdenochskromutbetalningtillomyndigabarn.63013.html>)

Kommande kurser och webbsändningar

19/4 Kurs: Arv & Dödsbo för överförmyndare (webb)

27/4 Webbsändning: Aktuellt för överförmyndare

Ytterligare kurser och seminarium planeras – besök gärna SKR:s webbplats för att se aktuellt utbud. För ovanstående kurs och webbsändning och kommande aktiviteter se länksammanställning: Tips – podd, utbildningar och kurser m.m.

Under maj månad planerar vi att publicera höstens kurser och seminarium.

Kalle Larsson

Länksammanställning: Tips – podd, utbildningar och kurser m.m.

[Lyssna på Godmanspodden](https://rfs.se/avsnitt-nr-2-av-godmanspodden-ar-ute/) (https://rfs.se/avsnitt-nr-2-av-godmanspodden-ar-ute/)

[Webbutbildning God man för ensamkommande barn](https://skr.adobeconnect.com/godman)
(https://skr.adobeconnect.com/godman)

[Kostnadsfri webbutbildning \(Kronofogden\) kring överskuldssättning,](https://deladinkunskap.kronofogden.se/4.41a7671917278e204be6f6.html)
(https://deladinkunskap.kronofogden.se/4.41a7671917278e204be6f6.html)

[Kurs: Arv & Dödsbo för överförmyndare \(webb\)](https://skr.se/skr/tjanster/evenemang/hittaevenemang/kalenderhandelser/arvochdodsboforoverformyndare.61267.html)
(https://skr.se/skr/tjanster/evenemang/hittaevenemang/kalenderhandelser/arvochdodsboforoverformyndare.61267.html)

[Webbsändning: Aktuellt för överförmyndare](https://skr.se/skr/tjanster/evenemang/hittaevenemang/kalenderhandelser/aktuelltforoverformyndareapril.61674.html)
(https://skr.se/skr/tjanster/evenemang/hittaevenemang/kalenderhandelser/aktuelltforoverformyndareapril.61674.html)

[Ytterligare kurser och seminarium våren 2022](https://skr.se/skr/tjanster/evenemang/hittaevenemang.609.html)
(https://skr.se/skr/tjanster/evenemang/hittaevenemang.609.html)